

Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer

afdeling **Directie Inhoud**

aan De leden van de vaste Commissie voor Justitie en Veiligheid

datum 14 mei 2024

Betreffende wetsvoorstel:

36.280 **Uitbreiding strafbaarheid spionageactiviteiten**

Eindstemming wetsvoorstel

Het wetsvoorstel is op 14 mei 2023 aangenomen door de Tweede Kamer.

Voor: SP, GroenLinks-PvdA, PvdD, Volt, D66, NSC, VVD, ChristenUnie, SGP, CDA, BBB, JA21 en PVV.

Tegen: DENK en FVD.

De stemmingen over de amendementen en moties vonden plaats op 14 mei 2024.

Aangenomen amendementen

Invoegen Aa en Ab

7 (Ellian) over verhoging van het strafmaximum bij schending van staatsgeheimen

Bij het onderzoek naar het verrichten van handelingen ten behoeve van een buitenlandse mogendheid en het verstrekken van inlichtingen, voorwerpen of gegevens aan een buitenlandse mogendheid (het voorgestelde artikel 98d Sr) wordt het mogelijk om bepaalde opsporingsbevoegdheden in te zetten, bijvoorbeeld de bevoegdheden in artikelen 126l, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering (het opnemen vertrouwelijke communicatie in een woning). De huidige artikelen in het Wetboek van Strafrecht die zien op schending van staatsgeheimen (art. 98 en 98c Sr) kennen momenteel een maximale gevangenisstraf van zes jaar, en dus kan geen gebruik worden gemaakt van de bevoegdheid in artikel 126l Sv. De indiener acht het wenselijk dat ook bij onderzoeken naar deze delicten gebruik kan worden gemaakt van deze bevoegdheid.

Bovendien zijn de artikelen 98 en 98c Sr sinds de inwerkingtreding van de Wet computercriminaliteit van 1 maart 1993 niet meer gewijzigd, terwijl de afgelopen jaren de dreigingen van buitenlandse mogendheden sindsdien fors is toegenomen. Hierbij past

Amendementen zijn in volgorde van stemming - op artikelnummer - weergegeven: allereerst de aangenomen en/of overgenomen amendementen, vervolgens de verworpen of ingetrokken amendementen en tenslotte eventuele moties. Vervangen amendementen zijn d.m.v. een → aangegeven: bijv. 7 → 8 → **20**. Amendement nr. 7 is vervangen door amendement nr. 8, dat op zijn beurt vervangen is door amendement nr. 20. De vette notatie van het stuknummer geeft aan dat dit het definitieve amendement is. De stemmingslijsten worden gemaakt op basis van de ongecorrigeerde draad van de vergadering.

datum 14 mei 2024

blad 2

volgens de indiener een herwaardering van het huidige strafmaximum, onder andere om generale preventie te bevorderen. In de ons omringende landen zijn de straffen op vergelijkbare delicten de afgelopen jaren eveneens verhoogd, waardoor Nederland mogelijk een aantrekkelijker doelwit is dan andere landen. Hierbij moet wel worden aangetekend dat er uiteraard meer factoren een rol spelen bij de beoordeling of een land een aantrekkelijk doelwit is voor ondermijnende spionageactiviteiten.

Gelet op het bovenstaande stelt de indiener een beperkte verhoging van het strafmaximum voor van de artikelen 98 en 98c Sr en voor de equivalente bepalingen in het Wetboek van Strafrecht BES.

Aangenomen. Voor: NSC, VVD, ChristenUnie, SGP, CDA, BBB, JA21 en PVV.

Artikel I, onderdeel B

Artikel II, onderdeel B

14 → 15 (Helder) over een maximumstraf van 12 jaar bij strafverzwarende omstandigheden

Indiener is van mening dat het strafmaximum voor specifieke gevallen van spionageactiviteiten te laag is gezien de ernst van het feit. Daar komt bij dat de strafmaat bij de overige delicten in de betreffende titel (misdrijven tegen de veiligheid van de staat) veel hoger zijn en het voorgestelde strafmaximum daar totaal niet mee in verhouding staat. Dit amendement regelt strafverzwarende omstandigheden waar een maximumstraf van 12 jaren op komt te staan. Het betreft hier 1.) toebrengen van zwaar lichamelijk letsel aan een ander 2.) de dood ten gevolge, 3.) het feit is gepleegd ten tijde van oorlog. Zoals dat ook geldt in gevallen van uitlokking (artikel 47, tweede lid, Wetboek van Strafrecht) kan ook aan degene die een andere beweegt tot spionageactiviteiten (zie het tweede lid van de nieuwe strafbaarstelling) een maximale gevangenisstraf van twaalf jaar worden opgelegd indien een van deze gevolgen zich voordoet.

Aangenomen. Voor: NSC, VVD, ChristenUnie, SGP, CDA, BBB, JA21 en PVV.

Invoegen onderdelen Da t/m Dd

8 (Ellian) over uitbreiding van de strafverzwarringsgrond voor delicten die worden gepleegd ten behoeve van buitenlandse mogendheden

Het wetsvoorstel introduceert een strafverzwarringsgrond bij computerdelicten. Als een computerdelict wordt gepleegd ten behoeve van een buitenlandse mogendheid, dan wordt de maximale straf die op het gronddelict staat met een derde verhoogd. Dat gaat dan om computervredebreuk (138 ab Sr), DDOS-aanvallen (138b Sr), het overnemen van niet-openbare gegevens (138c Sr) en het opzettelijk vernielen van computergegevens (350a Sr). Als een of meerdere van deze delicten wordt gepleegd, wordt de maximumstraf op het betreffende grond delict met 1/3e verhoogd. Deze strafverzwarringsgrond is door de regering voorgesteld om te voorzien in de situatie waarin geen sprake is van opzet als bedoeld in het voorgestelde 98d en 140d WvSr BES. In dergelijke gevallen kan worden teruggevallen op deze strafverzwarringsgrond indien het computerdelict gepleegd is ten behoeve van een buitenlandse mogendheid, aldus de regering. Deze redenering is wat indiener betreft ook van toepassing op enkele andere delicten dan computerdelicten. De afgelopen jaren is namelijk gebleken dat naast computerdelicten, ook een aantal andere delicten kunnen worden gepleegd ten behoeve van buitenlandse mogendheden om vitale belangen van de Nederlandse Staat en belangen van Nederlandse bondgenoten en in Nederland gevestigde

datum 14 mei 2024

blad 3

internationale organisaties te ontwrichten en te ondermijnen. Het amendement regelt daarom een uitbreiding van de strafverzwarringsgrond voor delicten die in de praktijk ook worden gepleegd ten behoeve van buitenlandse mogendheden en ernstige schade kunnen toebrengen aan vitale Nederlandse belangen. Het gaat dan om vormen van corruptie, zoals actieve en passieve omkoping, schending van ambts-, beroeps- en bedrijfsgeheimen.

Aangenomen. Voor: GroenLinks-PvdA, Volt, D66, NSC, VVD, ChristenUnie, SGP, CDA, BBB, JA21 en PVV.

Invoegen artikel IVA

9 (Mutluer) over een evaluatie na drie jaar

Om inzicht te krijgen op hoe de wet in de praktijk werkt stelt de indiener voor dat deze wetswijziging na drie jaar wordt geëvalueerd. Doel van de evaluatie is om duidelijkheid te krijgen hoe de verruiming van de strafbaarheid in de praktijk heeft geleid tot effectiever optreden tegen spionageactiviteiten. Daarbij zou onder andere aandacht moeten zijn voor de vraag in welke mate met behulp van rechtmatig verkregen, niet gerubriceerde gegevens de Nederlandse belangen in het geding zijn gekomen. Voorts is een punt van aandacht hoe de rechter de in de wet opgenomen begrippen zoals «schadetoebrengende handelingen», «diasporaspionage», het voorwaardelijk opzet en andere heeft ingevuld.

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks-PvdA, PvdD, DENK, Volt, D66, NSC, ChristenUnie, SGP, CDA, JA21 en FVD.

Verworpen amendementen

Artikel I, onderdeel B

Artikel II, onderdeel B

10 (Helder) over verhoging van het strafmaximum voor spionageactiviteiten naar 12 jaar

Indiener is van mening dat het strafmaximum voor spionageactiviteiten te laag is gezien de ernst van het feit. Daar komt bij dat de strafmaat bij de overige delicten in de betreffende titel (misdrijven tegen de staat) veel hoger zijn en het voorgestelde strafmaximum daar totaal niet mee in verhouding staat. Om die reden wil de indiener het strafmaximum ophogen van de voorgenomen 8 jaren naar 12 jaren voor de met dit wetsvoorstel voorgestelde strafbaarstellingen van spionageactiviteiten.

Verworpen. Voor: VVD, SGP, BBB, JA21 en PVV.

Artikel I, onderdeel B

Artikel II, onderdeel B

11 → 17 (Ellian) over verruiming van de ondergrens van de strafbaarstelling van opzet naar schuld

In de delictsommschrijvingen van de voorgestelde artikelen 98d Sr en 104d Sr BES is het opzetvereiste als bestandsdeel opgenomen (het bestanddeel 'wetende dat'). De voorgestelde strafbaarstelling vereist derhalve opzet op het ontstaan van gevaar en het opzettelijk verrichten van de handelingen ten behoeve van de buitenlandse mogendheid. De ondergrens hiervan is voorwaardelijk opzet, hetgeen betekent dat iemand willens en wetens de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat een bepaald gevolg zal intreden. Diegene neemt de gevolgen dan op de koop toe. Indiener acht dit een te hoge grens die ook niet consistent

datum 14 mei 2024

blad 4

is met het doel en de noodzaak van de voorgestelde strafbaarstelling. Daarom stelt indiener met dit amendement voor om de ondergrens van de voorgestelde strafbaarstelling te verlagen.

Bij voorwaardelijk opzet moet uit gedragingen blijken dat iemand bewust de gevolgen accepteert. Bij bewuste schuld beseft iemand zich wel de gevolgen, maar hoopt op een goede afloop. De intentie is dus anders. De beoogde strafbaarstelling is echter geformuleerd als een gevaarzettend delict. Pas als iemand bewust is van het gevaar kan hij ook de gevolgen op de koop hebben toegenomen. Gevaarzettende delicten gaan echter uit van een objectievere norm. De vraag is dan of het intreden van het gevaar naar algemene ervaringsregels voorzienbaar geweest. Een dubbel opzetvereiste, zoals nu geformuleerd in de beoogde strafbaarstelling, past niet bij een gevaarzettend delict en ook niet bij de essentie van het wetsvoorstel. In de woorden van de indiener komt de essentie van het wetsvoorstel neer op het vergroten van alertheid, het tegengaan van naïviteit en het vergroten van het algemene besef en bewustzijn ten aanzien van de grote dreiging die uitgaat van buitenlandse mogendheden die zich schuldig maken aan spionage. Nederland is een aantrekkelijk en kwetsbaar doelwit gelet op onze open samenleving, open economie, de aanwezigheid van bedrijven en universiteiten die hoogwaardige technologie ontwikkelen en produceren en hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek doen. Het wegnemen van die kwetsbaarheid rechtvaardigt een strengere norm: het hopen op een goede afloop past niet bij de grote risico's die uitgaan van spionage en het gevaarzettende karakter daarvan.

Ook het College van Procureurs-generaal (hierna: het College) heeft de regering ondubbelzinnig gewezen op te hoge ondergrens door opzet als bestanddeel op te nemen in de voorgestelde strafbaarstelling. Het opzetvereiste in het wetsvoorstel levert naar het oordeel van het College een te hoge bewijstechnische drempel op die een effectieve bestrijding van spionage in de weg staat. Bovendien worden door de eis van voorwaardelijk opzet gedragingen uitgesloten die, in verband met de belangen die op het spel staan, naar het oordeel van het College juist onder het bereik van de nieuwe strafbaarstelling zouden moeten gebracht. Indiener is dit met het College eens en vindt het eveneens onwenselijk dat burgers zich al te gemakkelijk kunnen verschuilen achter het verweer dat zij niet de gevolgen op de koop toenamen, maar hoopten op een goede afloop. Of dat zij in het geheel zich niet bewust waren van de mogelijke gevolgen. Daarvoor zijn de vitale belangen die op het spel staan te groot. Bovendien staat de gevaarzettendheid van de handeling centraal, hetgeen beoordeeld wordt aan de hand van een objectieerbare norm. Of iemand zelf het gevaar niet heeft voorzien, is dan niet van belang: het gaat er ook om iemand had moeten weten dat naar objectieve maatstaven het handelen gevaarzettend was. Daarom sluit de indiener aan bij het voorstel van het College door de delictsomschrijving door aan de delictsomschrijving toe te voegen "redelijkerwijs moet vermoeden dat".

De indiener heeft overwogen bij amendement voor te stellen het opzetvereiste in zijn geheel te laten vervallen, in lijn met het advies van de Korpschef van de Politie. De Korpschef stelde naast vergelijkbare argumenten van het College dat het opzetvereiste in de delictsomschrijving in het geheel niet noodzakelijk is, omdat de strafbaarheidsbeperkende functie van het bestanddeel reeds besloten ligt in het bestanddeel 'te duchten gevaar'. Indiener meent echter dat het voorstel van het College nauwer aansluit bij de tekst en bedoeling van het wetsvoorstel, waarin een zekere mate van verantwoordelijkheidsbesef en wetenschap ten aanzien van de gevolgen moet worden getoetst door de rechter. De indiener meent dat het amendement voorziet in een duidelijke en objectieerbare ondergrens.

datum 14 mei 2024

blad 5

Het verlagen van de ondergrens voor strafwaardig handelen laat onverlet dat de indiener de noodzaak ondersteunt van het treffen van voldoende preventieve maatregelen, en mogelijk arbeidsrechtelijke consequenties voor personen werkzaam voor de overheid of in vitale sectoren die in strijd met integriteits- en zorgvuldigheidsnormen handelen. Als sluitstuk van een effectieve aanpak van spionageactiviteiten is echter noodzakelijk dat het OM in voorkomende gevallen kan overgaan tot vervolging, waarbij het OM in concrete zaken op grond van het opportuniteitsbeginsel zelfstandig beslist of strafvervolgning wordt ingesteld.

Verworpen. Voor: D66, VVD, ChristenUnie, SGP, CDA, BBB en JA21.

Moties

12 (Faber-van de Klashorst) over het verbieden van de Islamitische Stichting Nederland

Verworpen. Voor: JA21 en PVV.

13 (Paternotte en Brekelmans) over opties voor een Nederlandse Foreign Agents Registration Act uitwerken

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks-PvdA, Volt, D66, NSC, VVD, ChristenUnie, SGP, CDA, BBB, JA21 en FVD.